

– С. 96 – 109.

Стаття надійшла до редакції 10 вересня 2012 р.

V. Durkalevych

**THE MODEL OF THE WORLD IN «MYKYTYCH'S OAK TREE» BY IVAN
FRANKO**

In the article the specific of world model functioning is analyzed. The author underlines, that this model consist of two different semiotic structures based on different axiological systems.

УДК 821.161.2-311.6.09

О. В. Євмененко

**ХУДОЖНЄ ОСМИСЛЕННЯ НАРОДНИЦЬКОГО РУХУ У РОМАНІ
«ПЕРШІ ХОРОБРІ» О. СОКОЛОВСЬКОГО**

У статті представлено роман О. Соколовського «Перші хоробрі», що репрезентує цикл творів про народництво. Подається аналіз тематики, ідейно-художніх особливостей роману, зосереджується увага на розкритті образів народників.

Ключові слова: народництво, «Народна воля», роман, образ.

Українська проза початку 1920-х років активно прагнула осмислити сучасне життя, ті зміни, які відбулися в людській свідомості останнім часом. Тому історична тема відсовувалася на задній план. Уже наприкінці 20-х і впродовж 30-х років ХХ століття інтерес до неї відчутно зростає. Яскравим свідченням цього вважаємо, зокрема, «народницький» цикл творів О. Соколовського.

Олександр Соколовський був примітною постаттю у літературному процесі 20 – 30-х років ХХ століття. На хвилі культурного пробудження в краї письменник першим з вітчизняних прозаїків виявив широку тематичну зацікавленість революційним протиборством народників на українських теренах і у зв'язках з Україною. У спадщині автора – цикл творів про народницький рух. Саме вони згодом стали своєрідним виявленням особливої фатальності біографії митця.

Слід відзначити, що донині художній доробок прозаїка системно не осмислений. Можна назвати лише розвідки В. Агєєвої, М. Сиротюка та П. Моргаєнка, де розглядаються окремі аспекти порушеної проблеми. Між тим, неупереджений, позбавлений ідеологічного тиску літературознавчий погляд на творчість белетриста – саме на часі. **Мета** цієї статті – простежити проблемно-тематичний спектр і жанрово-композиційні особливості роману О. Соколовського з «народницького» циклу «Перші хоробрі».

У романах про народництво О. Соколовський вдався до спроби простежити всю історію цього демократичного руху. Митець охопив великий проміжок часу, намагаючись не оминати навіть маловідомих подій. Перший роман вийшов 1928 року у видавництві Всеукраїнської ради товариства політкаторжан та засланих під назвою «Перші хоробрі»; у 1932 році з'являється роман «Нова зброя». Ці два твори письменник об'єднав у дилогію і видає 1934 року під спільною назвою «Герої змов». 1933 року побачив світ ще один роман белетриста із циклу історичних творів про народовольців – «Роковані на смерть», а в 1934 році – останній твір – повість «Бунтарі».

У серії романів О. Соколовського художньо репрезентована кількарічна звитяжна боротьба народовольців-підпільників з царем та його посіпаками: і так звана Чигиринська справа, й наростання опозиційного руху серед петербурзького студентства. Найбільшу увагу письменник приділив відтворенню конкретних дій представників народницького руху: підготовка до терористичних актів, замах на царя та його прибічників, вбивство Олександра II, невдала спроба підпільної групи на чолі з Петром Шевиревим та Олександром Ульяновим фізично знищити імператора Олександра III тощо. Прозаїк також намагається передати суперечки щодо стратегії й тактики, які виникали серед народників, прагне дати власну оцінку їх історичної ролі.

Аналізуючи твори О. Соколовського, М. Сиротюк зазначав, що «... автор не висвітлив пороків теоретичних настанов «Народної Волі», недостатньо викрив шкідливість, згубність її тактичних принципів [2, с. 14]. Але уважне прочитання романів переконує, що белетрист і не ставив перед собою таких завдань. Свою основну задачу він вбачав у тому, щоб з максимальною повнотою віддзеркалити тогочасну суспільну атмосферу, акцентуючи увагу на долях людей, які до самозречення служать сповідуваній ідеї, показати тих, ким, з його погляду, можна захоплюватися. Сам письменник зауважував, що, скажімо, в диалогії «Герої змов» «... відображення доби... далеко не повне, особливо помилки й хиби революційного народництва – так само, як і його позитивні риси, – не завжди виступають з належною чіткістю» [2, с. 14]. Як бачимо з цитованої передмови, митець усвідомлював, що в його творах відсутня виразна панорама народницького руху, оскільки у фокусі художніх спостережень перебуває насамперед життєва позиція особистості, яка виявляється на одному з переломних історичних етапів. Винятковість обставин і героїв, змальованих у циклі, можна пояснити й самим життєвим матеріалом, особливостями його образної матеріалізації тощо.

Найповніше відображена у Соколовського діяльність «Народної волі». Цій темі присвячено романи «Перші хоробрі» та «Нова зброя». У своїй невеличкій передмові до диалогії «Герої змов» письменник наголошував, що його романи слід сприймати як «історію-хроніку революційних змов старого народництва». У передмові також зазначається: «Герої змов» – це два історичні романи, що охоплюють період 1878 – 1883 років – від утворення «Народної Волі» до її розгрому й розкладу» [2].

Роман «Перші хоробрі» охоплює події, що відбувалися впродовж трьох років – з літа 1878 до 3 березня 1881 рр. В основі сюжету – діяльність «Народної волі» до страти п'ятох народовольців після вбивства Олександра II. Оригінальною є структура твору. Він складається з низки епізодів-фрагментів, кожен з яких має свою назву («Пригоди лакея», «Замах Соловйова», «Винахід Кибальчича», «Дві Соні» тощо). Така композиційна форма дала можливість автору максимально сконцентрувати події, виокремити найсуттєвіше в поведінці персонажів, динамізувати розвиток дії. У таких «фрагментах» О. Соколовський подає чіткий соціально-психологічний портрет одного, іноді двох персонажів, представляючи їх у найгостріших зіткненнях, і саме через мозаїку окремих частин сформує розлогу панораму життя.

Герої роману – люди, які зреклися особистого щастя заради ідеї вільної держави. Романіст захоплюється своїми героями, іноді надмірно ідеалізує їх, що призводить до однобічності художніх оцінок. Олександр Михайлов, Андрій Желябов, Микола Кибальчич, Тимофій Михайлов, Софія Перовська – усі вони легко відступаються від усього особистого задля громадського, заради обов'язку, взятого на себе добровільно. З-поміж них – блискучі винахідники, талановиті розвідники і конспіратори, неперевершені актори.

О. О. Соколовський представляє велику галерею образів невігданих героїв, постатей історичних, намагається привернути увагу читача до незвичайних людей, які

самовіддано служили ідеї, приносячи їй в офіру навіть свої життя. «... Справжнім революціонерам не по дорозі з тими, що не уявляють собі всієї величезності майбутньої боротьби.

Хто йде в революцію – повинен це усвідомити. І повинен добре пам'ятати, що не досить вдягнути селянську свиту й розумітися на соціалістичній пропаганді – залізна організація, залізна дисципліна, цілковите підкорення своєї особистості вищій волі – волі організації» [3, с. 31].

У свідомості своїх героїв-народників літератор виокремлює відвічне прагнення інтелігента поєднати боротьбу за соціальну справедливість із загальнолюдськими цінностями, зробити її гуманною і в меті, і в засобах її реалізації. Прагнення самопожертви потлумачується відчуттям єднання з багатьма людьми: власна смерть не є загибеллю цілого; саможертвність стає умовою досягнення благородної мети, що сприймається як сакральна.

Загалом, «середній» народник, як правило, – людина, що не мала закінченої освіти. «В народ» вони пішли з вузу, а то й з гімназії або духовної семінарії. Через це погляди народницьких ідеологів-учителів ставали радше предметом фанатичної віри, ніж внутрішнім переконанням. Мораль народника, який став на шлях терору, з одного боку, – знецінення людського життя, визнання слухності будь-яких засобів досягнення мети, а з другого – готовність до самопожертви в ім'я ідеалу, допомоги соратникам по боротьбі. Серед народників зустрічаємо й представників аристократичної верхівки, і звичайних робітників, селян.

Багато уваги О. Соколовський приділяє постатям Олександра Михайлова, Андрія Желябова, Софії Перовської тощо. Олександр Михайлов постає як керівник терористичного угруповання народників у Петербурзі. Це – мужня й смілива людина, «ідейний центр» групи. Михайлов зображений неперевершеним конспіратором: він обирає місця, де переховуються від царської поліції нелегали-народники, знаходить місце для підпільної типографії, прораховує всі варіанти можливого відступу. Часто одностудці навіть жартували, коли він починав когось із них сварити за недотримання конспірації. Він завжди розважливий і спокійний, чого не могли не помітити й товариші: «Сашко – натура глибока, на дурниці не піде. Побільше б таких, як він» [3, с. 25].

Романтичні струмені пронизують образ Софії Перовської – незвичайної жінки, яка змогла організувати замах на Олександра II. Це – вольова, самовіддана натура. Неодноразово у важких ситуаціях розкривається її гідна подиву сміливість, організаторський талант, винахідливість, дуже часто навіть акторські здібності, які так захоплюють у цій мужній жінці. То вона служниця в панни, то справжня московська міщаночка – балакуча, забобонна й дурненька. Вона ніколи не втрачає розсудливості. Ось один з епізодів. Коли поряд з будинком, де робився підкоп, загорілася будівля, провал однієї з операцій був неминучим. Мешканці і навіть жандарми намагалися винести речі з сусідніх будівель. Проте Софія не розгубилася: вона вибігла надвір з іконою, благаючи: «Не трогайте, остановитесь хрещоние! – не трогайте! На всьо божія воля...». І так стояла на воротях з іконою, інколи хрестилася, ставала на коліна, поки на неї перестали звертати увагу.

Перовська походила з аристократичної родини, але з її спогадів стає зрозумілим, що свого часу вона втекла від батька. Незважаючи на походження, у ній немає зверхності, якоїсь штучності. «І що в ній такого?.. Здається з великих аристократів – зросла в генеральській родині, серед «вищого» світу, простого люду, можна сказати, і не бачила, – а така вона вся не аристократична, така подібна до простих жінок, робітниць...» [3, с. 26]. За свідченням історичних джерел, відомих, очевидно, Соколовському, Перовська справді походила з давнього дворянського роду,

започаткованого ще гетьманом Кирилом Розумовським і його сином, графом Олексієм Розумовським.

Довгий час Софія займалася пропагандою серед робітників, «ходила у народ», але щиро захоплювалася ідеєю утворення великої нелегальної організації серед селян Надволжя з метою розгортання визвольного повстання, як це робили колись Пугачов і Стенька Разін. «Жегульовські гори, розбійницькі пісні, безмежні простори надволзьких степів і сама широка могутня Волга з юнацтва вабили Соню. Згадуючи про них, вона захоплювалася настільки, що деякі з товаришів навіть вважали її за націоналістку...» [3, с. 22]. Цілих вісім років вона віддається боротьбі. «Так, у мене тепер не буде нічого свого, інтимного, не може бути. На війні, як на війні!..» [3, с. 18].

У зв'язку з образом Перовської скажемо, що тогочасна вітчизняна проза позначена досить відчутним інтересом до «жіночої» проблематики. Перед читачем поставала здебільшого вже не звичайна господиня, лагідна й сумирна, а активна учасниця суспільного життя, історичних подій, емансипована жінка, що сама обирає шлях у житті.

О. Соколовський у «Перших хоробрих» водночас акцентує й те, що Перовська – звичайна жінка, здатна кохати, сміятися, навіть розважатися тощо. Викликає щиро повагу жіноча душевність, лагідність Софії. Як за рідними братами, наглядає вона за товаришами, всіляко намагається підбадьорити їх у скрутних ситуаціях. Особливою теплою насичені сторінки роману, де з'являються дві Соні – Софія Перовська та її улюблена подруга Софія Іванова, ще зовсім молода дівчина, дуже непосидлива, веселої вдачі, господиня й керівниця нелегальної друкарні. Дві жінки-революціонерки, життя яких завжди у небезпеці, дуже любили одна одну, «просто дуріли від щастя», вигадували різні дурниці у ті рідкі випадки, коли могли разом, скажімо, відвідати виставу. Михайлов не міг навіть відмовити соратницям у цих хвилинах щастя, хоча почував себе дуже неспокійно. Зауважимо, до речі, що й читач сприймає події очима головних героїв, в основному – Макара Зорячука та Олександра Михайлова, тому письменник не дуже-то глибоко «занурюється» у вороже середовище.

Значна частина народовольців щиро прагне «піти» в робітничу масу, тісно зв'язатися з нею, але належність до організації, азарт самої боротьби з царським тронем стримує їх і змушує задарма марнувати час та сили. Олександр Михайлов щиро говорить Софії Перовській, що йому дуже імпонує керівник «Північного Союзу російських робітників» Степан Халтурін як досвідчений конспіратор і організатор, який працює серед робітників. «Пропаганда на селах потрібна, – робить висновок Михайлов, але все ж таки в центрі уваги повинно бути місто. А в місті – найголовніше – бойова робота...» [3, с. 31 – 32]. Але згодом Михайлов сам втягує Халтуріна в «Народну волю» і спонукає до терору, що приводить цього революціонера на шибеницю.

Народники чимраз більше усвідомлюють, що терористичні акти відбирають кращі сили організації, потребує гігантських зусиль, але не дають сподіваного ефекту. Необхідна агітація в масах, потрібні міцні спілки – цей висновок найпоштовіше відстоює Олександр Михайлов.

До агітаційної роботи серед робітників найбільше прагнуть Андрій Желябов і Софія Перовська. І в той же час Желябов каже: «Ніяка організація трудящих, ніяка широка пропаганда неможливі при самодержавстві. Отже, треба знищити, зруйнувати дощенту цей лад. Треба бити царат по голові». Але робітники, уважно вислуховуючи пропагандистів, не поспішають рішуче діяти, бо в них виникає слушне (хай і риторичне) питання: «А хіба не все одно, чи з царем нас душитимуть, чи без царя?»

Щирою симпатією оповитий у «Перших хоробрих» образ Валер'яна Осинського. Помітно, що автор цілком свідомо залишає «за кадром» ті ординарні подробиці, які могли б «применшити» героя. Така ідеалізація, з нашого погляду, бере початок у

традиціях усної словесності українців.

Кожен новий герой входив у фольклор, який уже володів певним досвідом творення подібних образів. Відповідно, нові постаті наділялися народом рисами їх попередників, якими повинен володіти справжній герой. Відомостей про кращих синів, що стали на шлях нерівної боротьби з кривдою, у творців фольклору було не так багато, тому їх відсутність поповнювалася вимислом і домислом, що еволюціонував у бік ідеалізації. Стираються у пам'яті (чи не беруться до уваги) буденні епізоди, чимало реалій, вчинків фільтруються і трансформуються до такої міри, що згодом, закріпившись в усній поезії, витісняють все або майже все, що може «принизити» героя, показати його у непривабливому світлі. У таких підходах О. Соколовського вловлюється національний колорит його творчості загалом.

Наснажений визвольницькими пориваннями, Осинський в романі уособлює ідеали письменника, виступає втіленням стоїцизму, самозречення на благо справді високої мети. Це помічаємо вже у портретній характеристиці персонажа: «Коло самого стовбура у невеличкій юрбі, стояв високий, стрункий чоловік у чорному... На біле, високе чоло спадало густе, русяве волосся. Од місяця, що світив досить ясно, темні великі очі цієї людини здавалися ще більшими, а надзвичайно вродливе, бліде лице було неначе вирізьблене з мармуру. Невеличка руса борідка й трохи світліші від неї вуса ще сильніше підкреслювали блідість обличчя» [3, с. 42].

Мета Соколовського – представити укрупнену романтичну постать самовідданого борця, наділеного небуденною внутрішньою енергією і нестримним бажанням скерувати ту енергію на безкомпромісну боротьбу за революційні ідеали. Таке «виділення» героя з-поміж інших свідчить про те, що автор роману скористався однією з провідних змістових властивостей романтичного світовідтворення.

Однією з центральних постатей діалогії «Герої змов» є Макар Зорянчук. Кількома штрихами О. Соколовський подає біографію юнака, стисло розповідає про його шлях до народників. З дванадцяти років Макар проходив «наймитські університети», згодом опинився в Києві, потім – у Петербурзі, на заводі Матверзена. Уперте жадання самовдосконалення, співпраця в таємних школах із видатними, широко освіченими керівниками, звісна річ, відчутно вплинули на розумовий розвиток талановитого парубка. Зорянчука цікавила політична економія й хімія, соціальні питання і теорія Дарвіна. «Макар зрозумів, що йому було радісно прислухатися до мелодійної рідної мови дівчат: перебуваючи довгий час у Петербурзі, а потім у Харкові серед інтелігентів, Макар несвідомо скупав за українською мовою» [3, с. 40]. Потім юнак вирішив раз і назавжди «стати на шлях революційної боротьби», бути «борцем серед борців». «Борітеся – поборете,» – не раз згадував він улюбленого Шевченка, чий «Кобзар» вперше розкрив Зорянчуку очі на соціальне й національне зло, змусив із особливою гостротою відчутти людську гідність і нестерпне ярмо неволі. І все ж таки він визнавав, що робітнича маса вабить більше, ніж законспіровані революційні гуртки. Макар усвідомлював, що «зорганізувати робітництво під прапором соціалізму можна лише на живому конкретному ділі», а не витратити сили й кошти на замаху проти полковників і фабрикантів. Гадаємо, що в образі Зорянчука письменник втілює не тільки соціальні, морально-етичні, а й власні національні ідеали.

Виписані О. Соколовським характери сприймаються як своєрідна вибірка яскравих особистостей, репрезентованих в усій різногранності мови, одягу, особливостей поведінки тощо.

Автор намагається хоча б епізодично охопити увагою постаті найпомітніших представників народницького руху. У такий спосіб прозаїк акцентував перевагу стратегічних і тактичних задумів українського народництва. Неординарною й цікавою є, приміром, постать Миколи Клеточникова. Одягнений у добру шубу з теплим

коміром, золоті окуляри, він, звичайно, не «вписувався» в образ революціонера. У Криму Клеточников мав добру посаду, але покинув її. Людина дуже стомлена і хвора, він з'являється у Михайлова з проханням дати йому якесь доручення. «Бачите, Петро Івановичу, мені хочеться жити. Не так жити, як до цього часу... Мені вже тридцять років. Певно, скоро помру, бо сухоти – відома річ... і потім – тяжко. Тяжко, знаєте, почувати, що живеш у якійсь в'язниці: насильство, шпигунство, гніт над окремими особами, над цілим народом. Ех, Петро Івановичу, не знаєте ви нашого чиновницького побуту. Ви не можете уявити собі цього двоєдушся, продажності, зрадництва, підлабузнювання, казнокрадства, шпигунства. А це ж у звичайних установах... А що робиться, наприклад, при дворі, у жандармів... Я довго думав, Петро Івановичу, і висновок мій такий: треба йти в революцію» [3, с. 56]. Для нього обрали справу – шпигувати, і Клеточников був першим, хто працював у жандармському відділі, надаючи цінні відомості революціонерам.

Андрій Желябов – людина з величезними організаторськими здібностями, надзвичайно енергійна, наділена блискучим талантом промовця, могутньою силою волі, міцними нервами й м'язами. Це – син звичайного селянина, що лише випадково здобув освіту.

Микола Кибальчич, син попа з Кролевецького повіту на Чернігівщині, вчився у Новгород-Сіверський гімназії. Вступив до Петербурзького інституту інженерів шляхів сполучення, але не скінчив його, бо був заарештований за пропаганду серед селян на Київщині. Широко освічений хімік і технік, людина з великими розумовими здібностями, він уважно вивчав вибухові речовини, знайомився з усіма найвідомішими працями в цій галузі, опублікованими французькою, німецькою, англійською мовами. У надзвичайно тяжких умовах Кибальчич виготовляв динаміт, якістю нерідко кращий від закордонного. Усі ставилися до Миколи з великою повагою, бо були впевнені, що він міг би стати геніальним вченим.

Дмитро Андрійович Лизогуб, член товариства «Земля і воля», відмовився від усього свого майна на користь партії. Він витрачав на свої потреби надзвичайно мало, носив полотняний піджак та старі заяложені штани. У великі морози до цього додавалося ще пальто і червоний студентський плед. З нашого погляду, саме в цьому образі Соколовський втілює найшляхетніші риси українського національного характеру. Ґрунтовно вивчаючи історичні документи про народництво, белетрист, звичайно, звернув увагу на те, що Дмитро Лизогуб (1849 – 1879) походив зі старовинного українського козацького роду. Засвоївши волелюбні традиції своїх предків, він став одним з фундаторів «Землі і волі» й був страчений за вироком Одеського військового суду. Примітно також, що батько Дмитра – Андрій Лизогуб (1804 – 1864) – добрий музикант й художник, палкий прихильник української культури – був приятелем Тараса Шевченка, листувався з поетом в роки заслання, допомагав йому матеріально. Шевченко навіть гостював у маєтку Андрія Івановича в Седневі (Чернігівщина) і написав тут поему «Відьма».

Майже завжди О. Соколовський через описи або показ ставлення головних героїв до своїх однодумців «пророкує» подальше поступування подій. Так, коли потрібно було обрати людину, яка повинна вбити царя, Михайлов ніби передбачає зраду Гольденберга: «Михайлову Гольденберг чомусь не подобався, а порівнюючи його з Соловйовим, досвідчений «Дворник» зразу ж помітив колосальну між ними різницю.

Насамперед Гольденберг занадто багато говорив. Він щиро вважав себе за героя, здатного з такою ж легкістю, як харківського губернатора, забити й царя.

Соловйов навпаки, говорив мало, але в ньому почувалася така надзвичайна внутрішня сила, що Гольденберг поруч із ним здавався Михайлову якимось жалюгідним пігмеем» [3, с. 66 – 67].

Роман «Перші хоробрі» насичений пригодницькими, інтригуючими епізодами, що пояснюється його призначенням для юного читача. Письменник детально розкриває підготовку вбивства Олександра II, кількаразове полювання на царя: замах Соловйова, вибух під залізницею, Зимнім. Ці картини значною мірою динамізують сюжет, прискорюють розвиток подій. Поза сумнівом, О. Соколовський звертається тут до оповідних традицій класичного пригодницького роману.

Твір закінчується епізодом розправи з А. Желябовим, С. Перовською, М. Кибальчичем, О. Михайловим, Рисаковим. Описуючи картину страти, Соколовський не зміг оминати увагою високої шляхетності Софії Перовської, котра перед тим, як на приречених було одягнуто білі покрови, поцілувалася з Желябовим, Тимохою і Кибальчичем, але не схотіла попроситися з ренегатом: «Не хоче цілуватися з Рисаковим,» – пронісся в юрбі приглушений шепіт» [3, с. 136].

Незважаючи на таку трагічну розв'язку, кінцівка роману, як і більшість творів Соколовського, звучить оптимістично. Не вдалося Макару Зорянчуку врятувати засуджених товаришів, коли везли їх на страту, але він продовжить розпочату ними справу. «Макар довго дивився на трупи в білих покровах, на чорні, високі стовпи. Потім, стиснувши зуби, пішов геть – туди, де над убогими робітничими кварталами весело грало весняне сонце» [3, с. 228].

Сонце тут – важлива художня деталь, що символізує неминучість народження сподіваного майбуття. Це є свідченням того, що Соколовський загалом вправно послуговується художнім словом. А слово, з погляду М. Коцюбинської, – «... не звичайна зовнішня оболонка, яка містить у собі готовий образний зміст, воно формує, творить цей зміст. Через нього виявляються і закріплюються в нашій свідомості всі вищі пласти художньої структури: контекстуально-смысловий, композиційний, ідейно-образний» [1, с. 54].

Прагнення зобразити народництво не просто як визвольний рух, а як подвиг «перших хоробрих» у двобої з російським самодержавством, увага до рядових борців, пошуки причин протистояння, здатності людини на самопожертву, бажання за зовнішньою прозаїчністю буднів боротьби помітити внутрішню героїку звершень «бунтарів» – ось характерні риси тетралогії Олександра Соколовського. Тому його твори мають не тільки естетичну, а й значну пізнавальну та виховну цінність.

Список використаної літератури

1. Коцюбинська М. Х. Образне слово в літературному творі: Питання теорії художніх тропів / Михайлина Коцюбинська. – К.: Вид-во АН УРСР, 1960. – 188 с.
2. Сиротюк М. Й. Олександр Соколовський і його твори про народництво / М. Й. Сиротюк // Соколовський О. О. Герої змов. Діалогія. – К.: Дніпро, 1966. – С. 5 – 18.
3. Соколовський О. Перші хоробрі: роман / Олександр Соколовський. – Х.: «Шляхи революції», 1931. – 140 с.
Стаття надійшла до редакції 29 жовтня 2012 р.

О. Yevmenenko

ARTISTIC INTERPRETATION OF THE POPULIST'S MOVEMENT AT THE NOVEL «FIRST BRAVE» BY A. SOKOLOWSKI

The paper analyses a novel «The first brave» by A. Sokolovsky, which representing the cycle of works about populism. The article also deals with theme, ideological and artistic features of the novel, focuses on description of populists's images.